

Difs.

2022

14

Diff. 2022 (14)

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
SCIRRHO
ET
CARCINOMATE UTERI,

QUAM
FACULTATIS GRATIOSAE MEDICAE
HALENSIS

CONSENSU ET AUCTORITATE,

POSTQUAM

PRO

S U M M I S

IN MEDICINA ET CHIRURGIA
HONORIBUS

RITE OBTINENDIS

DIE IX. MAJI MDCCCXXIX

THESES

SINE PRAESIDE PUBLICE DEFENDERAT,

CONSCRIPSIT

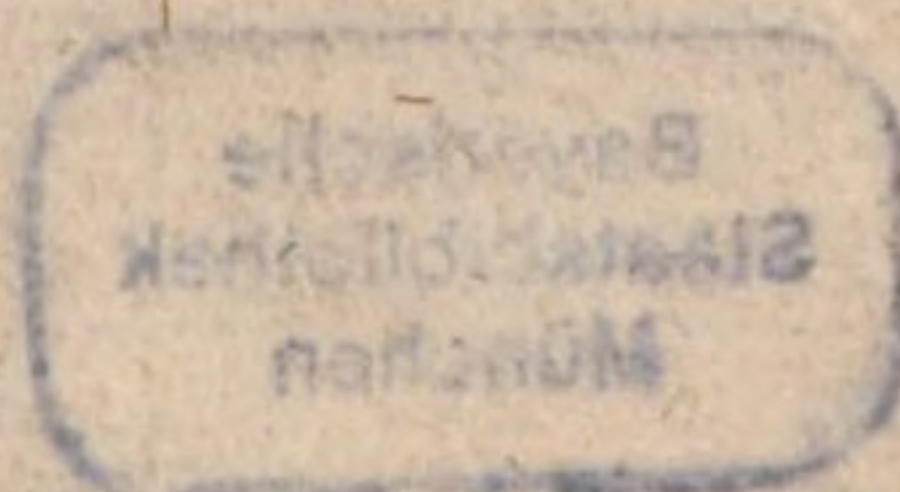
AUCTOR

CAROLUS WAGNER,

POLONUS.

HALAE,

TYPIS EXPRESSUM RUFII JUN.

UNIVERSITY OF MICHIGAN

SCIENTIA

CAROLUS WAGNER

CONSTITUTIONAL MEDICINE

BY CAROLUS WAGNER

IN MEDICINA ET CHIRURGIA

MDCCCXIX

THESE

CAROLUS WAGNER

HALL

THIS EXAMINATION

Bayerische
Staatsbibliothek
München

V I R O

AMPLISSIMO, EXPERIENTISSIMO,

DOCTISSIMO

JULIANO MEYER

MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI,

CALISSIENSIVM PHYSICO,

A CONSILIIIS MEDICIS MERITISSIMO,

ORDINIS ST. STANISLAI EQVITI,

ETC. ETC.

VIR O
H A S C E
STUDIORUM ACADEMICORUM PRIMITIAS

PIA VERECUNDAQUE MENTE

D. D. D.

AUCTOR.

§. I.

Scirrhus (Σκίρρῶς) a duritie, quam gignit in organis ex ipso laborantibus, nomen trahens, in variis organismi systematibus oriri potest, et semper cum induratione, laesione, corporisque transformatione conjunctus est. Notus fuit hic morbus jam antiquitatis medicis; praeter Aretaeum enim et Galenum ¹⁾ alios quoque ejus mentionem fecisse, constat. Quin adeo Paulus Aegineta scirrhum, quem indurationem esse censebat, ex accumulatione quadam humorum melancholicorum et ex atra bile profluentium ortam, discrevit exquisitum ab eo, qui non est exquisitus, ejusque sententiam non solum Arabes, sed etiam nostris temporibus haud pauci

1) Galenus, methodus medend. lib. XIV. ep. 6. cap. 9.
ejusd. de arte curand. lib. II. cap. 2.

scriptores, alii per stasin, alii per obstructionem explicantes, secuti sunt.

§. II.

Forma autem atque signa, quibus hic morbus existit, in universum fere haec sunt. Statim ab initio animadvertimus tumorem parvum, durum, modo laevem, modo scabrum atque tuberosum, integumentis non mutatis, qui in carcinoma transire amat, nec vero in praesens totum corpus morbo afficit. Nonnulli scirrhum nonnisi in glandulis inveniri putant, ¹⁾ sed quum indurationes scirrhusae in tela quoque cellulosa, in parenchymatosis intestinis, in cute, textura spongiosa, atque in membranis mucosis reperiantur, eorum sententiam comprobare non possumus. ²⁾

§. III.

Tot igitur atque tam diversae cum inveniuntur scirrhi formae, facile est intellectu, quam difficile sit, propriam ejus vim definitione

1) F. A. Baumann. Ueber Krebs. Lpz. 1817. p. 15. — Cal-lisen System der neuern Wundarzneykunst. 791.

2) Dictionaire des Sciences medicales T. LII. art. Squirr-he. Cerebrum autem et cor, quamquam rarissime, scirrhus correpta sunt. confr. Lieutaud cerebri durities. Lib. III. Asslet Memoires de l'academie des Sciences de Montpellier etc.

declarare perfecta omnibusque numeris absoluta. Est enim et aliud tumorum genus, quod nullos dolores facit, eademque, imo vel minori, quam in scirrhis fieri solet, duritia insigne, in carcinoma transit: aliud contra genus haud raro in iis glandulis occurrit, quae, licet omnibus omnino scirrhi signis praeditae, nunquam tamen in malignam desorganisationem transire solent. Itaque durities, asperitas, temperatio minuta, doloresque deficientes inter certa scirrhi signa referri non possunt. Quid? quod non raro plane aliis degenerationibus v. c. scrophulosis et venereis pseudomorphosis, quippe ex laesione vis vitalis, sensibilitatis et assimilationis ortis, adnumerandus est. Verum tamen magnopere dubito, num mira ista tumorum in carcinoma transiendi proclivitas, unicum idemque certum aestimandum sit signum, quo degeneratio vere scirrhusa discerni queat ab aliis, quae inflammationibus chronicis, sive etiam dyscrasiis originem suam debent. Et tantum abest, ut hoc signum ad usum practicum accommodatum sit, ut adeo peritissimi medici diligentia, qui haesitans in morbi diagnosi, illam proclivitatis crisin, qua cutis formicat, urit, pungitur et mutatur omnino, expectare voluerit, in carcinomate cavendo irrita facta, ab impetu morbi superetur. —

§. IV.

Simulac vero morbi indoles nobis innouit, summa opera adhibenda est, ut neque male securi simus in curandis degenerationibus vere malignis, neque tumorum, nihil periculi minitantium in scirrhum transitum commoveamus, neque extirpationis causa scalpellum temere adhibeamus, quoniam talis curatio semper incerta est et periculosa. Verum hancce morbi cognitionem, ut prius adipiscamur, quam proclivitas in carcinoma transeundi apparuit, non modo potentias nocentes antecedentes atque praedisponentes explorare et in pristinam corporis valetudinem inquirere, sed etiam summo studio causas morbi proximas et remotas atque dyscrasias respicere accurateque perpendere oportet.

§. V.

Nec negandum, multas reperiri degenerationes et indurationes, quae proxime ad scirrhi naturam accedant: sed ubi accuratius eas inspexeris, luculenter patet, qua potissimum re discrepent. Huc pertinent v. c. indurationes ex inflammationibus male resolutis ortae, degenerationes corporum fibrosorum atque fibroso-cartilagineorum, melanoses, tubercula, tumores cystici, lupi et alia. Sed exitus quo-

que sunt diversissimi et signis, tum ex sectionis petitis tum ex symptomatibus, quae praecedunt et sequuntur, facile discerni possunt. ¹⁾ Idem valet de scrophulosis desorganisationibus, de venereis et arthriticis. ²⁾

§. VI.

Signa autem, quibus scirrhum praesentem sese manifestare dicunt, si quidem singula eorum spectas, minus valent ad cognitionem ejus, cuncta potius in tumore adsint necesse est, nec differentiarum, quae minoris sunt momenti, et in singulo quovis stadio mutari solent, ulla habenda est ratio, certe si plenam et certam ejus effigiem animo informare cupis.

Conspicitur autem tumor circumscriptus, laevis aut tuberculosus, principio quidem sub cute mobilis, postea vero ei inhaerens. Scirrhi a tumore cystico discrimen, in hujus mol-

1) Confr. Diction. des Scienc. med. T. III. pag. 540. §. IV. sq.

2) Nam certa et dilucida earum diagnosis est, siquidem causae primariae explicatae sunt. Laudati autem sunt viri hoc nomine Leursius „in den Abhandlungen für practische Aerzte. B. XI. S. 81 — 120. et Bierchenius Abhandlungen über die wahren Kennzeichen der Krebs-schäden. a. d. Schwedischen übersetzt. Götting. 1775 §. 61. 93. 107. —

litia elastica quadam majoreque illius durtie quaerendum est. Cutis qua scirrhus obtegatur, est integra, nonnunquam dolore afficitur, et pressus cujusdam atque extensionis sensu vexatur, saepius vero plane sine est dolore. ¹⁾ Si sustinet dolorem, is modo lenior est, modo gravior, modo latius patet, et totum, quod tumore inflatur, organum occupat, v. c. in testiculis, modo ad partem ejus tantummodo parvam pertinet, v. c. in mammis. Nec una eademque amplitudo semper est scirrhi. Alius enim, quam primum ali coeperat, crescere desinit, et dolores plane non creat; alius contra, certo quodam temporis spatio interjecto, non modo magis magisque augetur, sed etiam dolorem quendam amplitudini parem, commovet. ²⁾

§. VII.

Scirrhi autem natura, si ex anatomiae legibus eam exploras, fere haec est. Organum morbo correptum, si cohaerentiae modum respicis, densitate et durtia legitimum norma-

1) Galenus, methodus medend. Lib. XIV. C. 6. p. 324. ed: Chartier scirrhum dicit tumorem durum, qui dolore quidem careat, sed non plane sensu.

2) El. v. Siebold. Ueber Gebärmutter-Krebs etc. pag. 70 sq. — Diction. d. sc. med. 391. T. LII.

lemque longe excedit. Praeterea amplitudine, dum laborat, paulum augetur, sed in lamellas dissectum justo magis pallet colore et albicat. Denique apparet, ex duabus scirrhum constare substantiis, ¹⁾ altera fibrosa, opaca, altera ferme anorganica et pellucida. Illa composita est ex lineis duris, ligamentosis, quae ab eodem centro varie versus tumoris peripheriam diffusae, varioque modo se invicem secantes, cellulas formant, quae materiam pellucidam, coloris vulgo subfusci, coerulei, ex viridi canescentis, rubri, aut albicantis continent. Haec contra candorem quendam nunquam amittit, soliditate autem vulgo aequat substantiam fibrosam, quam cellularum modo circumtegit. Haud raro autem in scirrho tumores cystici nascuntur, qui humores continent diversi coloris. ²⁾ Denique externa scirrhi forma, pondus ejus atque soliditas, nulla circumscripta est necessitate, et pro tempore variat. Quae quidem differentia eo major fit, si status inflammatorius, tubercula, infiltratio puris et suppuratio, aut transformatio in materiam

1) Wardrop Observations on fungus haematodes or soft cancer. Edinburg 1809. 8. p. 181.

2) F. Meckel. patholog. Anatomie. 2. B. 2. Abtheilung. S. 338.

fibrosam, osseam et cartilagineam, aliaeque complicationes ad scirrhum accedant. ¹⁾

§. VIII.

Scirrhi autem in carcinoma ²⁾ transitum conjectura suspicari licet, simulae ejus duritia atque asperitas augetur, simul atque vasa aegris partibus vicina varicosa apparent, color primum normalis rubescere atque in nigrum mutari incipit. In epidermide cernuntur vesiculae et fissurae, ex quibus humores exsudent tenues quasque corrodentes, nec ita multo post tumoris eruptio imminere videtur, quamvis omnis fluctuationis sensus deest. ³⁾

§. IX.

Jam vero cancer, integumentis ruptis atque confectis, appellatur apertus, manifestus vel ulceratus: sin minus, occultus dicitur. Ruptis enim integumentis, malignum et plane sui generis ⁴⁾ prodit ulcus, cujus margo durus est,

1) Dict. d. Scienc. medic. T. LII. p. 380.

2) *Καρκινωμα*, est cancer apertus, a *καρκινος* (cancer) ita dictus.

3) Richter Anfangsgründe der Wundarznei. Th. 1. §. 457.

4) Phil. a Walther. Ueber Verhärtung Scirrhus, harten und weichen Krebs, Medullarsarcom ect in Graefe und Walthers Journal Vol. V. Sect. II. 1823. p. 196 — 214.

callosus, rimosus, inversus, modo incanus, modo ravidus et niger. Emanat autem ex eo ichor acris, sanguinolentus et foetidus, qui vicinas partes corrodit.¹⁾ Dolor vero, quem excitat, vehementer urit et pungit sensimque augetur. Non raro ex ulceratione subito fungus oritur, brassicae oleraceae botrytis, vel mori Idaei²⁾ simillimus, quem jam nasci dicunt Himly³⁾ et Adams,⁴⁾ certe ubi occulti canceri status inveniatur. Dolorum atrocitas somnum aufert, nec raro aegrotantes ita attenuat, ut convulsiones animique deliquium patiantur. Huc accedit, quod glandulae quoque lymphaticae intumescant, et primum quidem vicinae corripuntur, dein quae inter eas et ductum chyli ferum locum habent, imo vel aliae, quae lymphae cursum non tangunt⁵⁾. Ichor denique resorptus, dolorum vehementia, ruptio vasorum eorumque rosio, febrem hecticam affert, quae aegrotum

1) Walther l. l. in annotatione exposuit, quibusdam temporibus saniem istam effluentem abesse et talem cancerum nominat vernacule Verwitterungs Krebs.

2) Fr. Meckel patholog. Anatomie Vol. 2 Sect. 2 p. 339. fungum habet pro modificat. granulationis (Fleischwärtchen - Bildung).

3) confr: Hufeland's und Himly's Journ. f. pract. Heilkunde. 1809 st. 12 S. 126.

4) Richter l. l. Thl. 1. p. 129.

5) Mediz. chirurgische Beobachtungen S. 52.

dies noctesque torquet, eumque serius, ocius tabe, haemorrhagia atque convulsionibus enecat.

§. X.

Peculiarium et potiorum symptomatum ratione habita, carcinomatis formae commode distinguuntur tres, — fungosa, ulcerosa, et sphacelosa. In prima quidem multae exerescunt simul erumpunt, alterius potissimum acer ille ichor est, qui partes aegris adjacentes, celerissime corrodit; tertia denique vicinis partibus eodem humore gangraenam infert.

§. XI.

De ortu et causis scirrhi innumerae fere diversissimaeque opiniones circumferuntur: quare in praestantiorum graviorumque enumeratione acquiescam. Galenus, ut supra jam dixi, canceri ex atrae bilis abundantia repetit causam. Recentioris aetatis medici fontem ejus quaerendum arbitrabantur, aut in concreto densatoque sanguine, qui ex inflammatione in vasis remaneat, aut in humore lymphatico vasorum et glandularum vel obstructo, vel densato. Cooper autem ¹⁾ causam ejus in humorum atrabiliarium fermentatione latere putat, et inde do-

1) Cooper Handbuch der Chirurgie. Bd. I. S. 354.

loris vehementem punctiōem aliaque, quae scirrhum comitantur mala, deducit.

Ambrosius Paré statuit, feminas saepius quam mares scirrho laborare, propterea quod frigidius sit mulierum hepar. Secundum Adamsii sententiam ¹⁾, quam antea jam Hunterus ²⁾ proposuerat, causa proxima in hydatidibus est quaerenda, quae non raro in glandulis scirrhis, singulari quodam humore repletis, nascuntur. Has hydatides, quoad magnitudinem et numerum, augeri dicit, iisque excitatis irritatisque tumorem extendi, fungum formari pauloque post emori et suppurare, per fungum autem tumorem scirrhusum, tuberosum, durum et coloratum effici putat, simulac suppurare coeperit. Numerum autem hydatidum, quas variae aetatis fungo inesse dicit, celerrime augeri, eas non nisi vitam brevem degere et ulceratione demum consumi, putat. Ex his quidem patet, Adamsium scirrhum pro animante accepisse, cum ipsa loculamenta ejus animalia duceret. Attamen, ne quid gravius dicam, haec opinio

1) On morbid poison Lond. 1795. Observations on the cancerous breasts, consisting chiefly of original correspondence between the author and. Dr. Baillie Mr. Cline Dr. Abernethy ect. London 1801.

2) Transactions of a Society for the improv. of med. and chirurg. Knowindge Art. 3.

admodum incerta esse videtur, primum quod argumentis non probavit Adamsius, ea quae de mammarum cancro praedicat, etiam de scirrho in aliis locis observari; deinde, quod vita animalis scirrhi non extra omnem dubitationem est posita, cum loculamentis quoque plane alia dignitas commode supponi possit. Accedit, quod Burnsius ¹⁾ constanter et pro certo affirmat, sese in scirrhi tumoribus corpuscula invenisse, quae in hydatidum numerum numquam referenda sint. Eandem sententiam secutus est Himly; ²⁾ discrepant autem cum Adamsii sententiae, quae Hunter ³⁾ Baillie ⁴⁾ Veit ⁵⁾ Clarus ⁶⁾ de natura et origine hydatidum disputare. Sed qualiscunque sit Adamsii sententia, tamen de medendo scirrho plane nullam exercet vim atque momentum.

Leursius causam proximam in veneno quodam cancro proprio, quaerendam putavit,

1) Dissertat. on Inflammat. Vol. II. Glasgow 1800. p. 445 sqq.

2) Journal f. d. pract. Heilkund. v. Hufeland u. Himly 1809 St. XII. S. 126. sqq.

3) l. l. Art III.

4) Anatomie des krank. Baues ect. a. d. Engl. v. Sömmerring. Berl. 794. locis divers.

5) Reils Archiv f. d. Physilog. B. II. 3. p. 487. sqq.

6) Quaestiones de part. pseud. organ. actione organ. morbos. natis observ. anatom. pathol. illustr. Lips 1805. 4.

quod ex mutatis organismi humoribus derivat et quod per nervos ad glandulas ferri iisque inhaerere et in scirrhum transmutari, dicit. Quae quidem sententia, etiamsi praeter Camperum ¹⁾ etiam van Swieten ²⁾ nacta sit defensores, non ex natura deprompta falsaque esse videtur, cum naturam et rationem humorum corruptorum, in quibus venenum canceri nasci perhibetur, non satis monstrare atque illustrare possis. Peyrillhe ³⁾ in explicanda scirrhi indole ad obstructionem lymphae in glandulis confugit, quae ibi putrescat et corcinoma gignat. Justamond ⁴⁾ sententiam, jam apud antiquitatis medicos pervulgatam, ⁵⁾ in luecm revocavit, secundum quam scirrhi causae in insectis eorumque ovis latent, quae quidem ex aëre hausta, vasorum lymphaticorum auxilio in corpus transmigrant et scirrhomia producant. Broussais ⁶⁾

1) Demonstration. anatomico. patholog — lib. 1 cp. 2.

2) Commentar. in aphorism. Boerhav. §. 496.

3) Dissertation academique sur le cancer Paris 1778.

4) An account of the methodes pursued in the treatment of cancerous and scirrhus disorders etc. Lond. 1780.

5) Memorat dissert. M. Schumacher. Hall. 1669 4. ubi S. dicit p. 18 „maxime obnoxiam plebis phantasiam.“

6) Annales de l. medic. physiolog. p. T. J. V. Broussais I an 1822. Fevr — Avril. — König in Harles rheinisch westphäl. Jahrbüchern f. Mediz. u. Chirurg. Hamm. 1825. III. B. 3 S. —

contra et Treille scirrhi in locali quadam et chronica irritatione, ab incitamentis externis profecta, inveniunt causas, morbum autem singularem, haereditarium, contagiosum esse negant, sed potius pro effecto habent vis vitalis, partim stimulis externis, partim etiam functione partis aegrotantis ipsius, ad maiorem efficaciae gradum promotae. Carus ¹⁾ fontem huius morbi in condensatione morbosa substantiae cujusdam organicae quaerit, quae modo inflammationi atque exsudationi, modo solae degenerationi sensim increbrescenti, originem debeat.

Wenzel ²⁾ Scirrhum et cancrum pro inflammatione habet, quae in ulcerationem transit, negatque inflammationem esse glandularum propriam. Huius autem malignitatem non in acore quodam cancri naturam habente, sed in morbosa partium induratarum constitutione positam esse, suppurationem vero, irritationem sufficientem atque inflammationem efficientem sequi, putat. Inflammatione enim deficiente, quaevis induratio per totam vitam immutata perseverare potest.

1) Handbuch der Gynaecologie 2 Aufl. Leipz. 28. 1 Thl. p. 343.

2) Krankheiten des uterus Mainz 1816.

§. XII.

Quae fere omnes sententiae in eo conveniunt, ut status inflammatorius scirrhi ortui antecedat: nec negandum est, nonnisi inflammationis exitu materiam exsudatam deponi eamque in indurationibus et scirrhis inveniri, id quod mutata harum partium structura anatomeque nos docet. Discrimen autem inter indurationem proprie sic dictam et scirrhosam intercedere, propter diversum istorum morborum exitum mihi persuasum habeo, eandemque ob causam a Walther ¹⁾ scirrhum ab induratione genere differre, statuuisse videtur. Causae proximae tum indurationis, tum scirrhi, nil sunt, nisi status inflammatorius, aut sanguinis congestiones in eas corporis partes, quae scirrhi invasioni sunt obnoxiae, et quibus major minorve lymphae coagulabilis in haec organa efficitur effusio.

§. XIII.

Etsi vero haec de inflammationibus acutis non valeant, quippe quae intra diem septimum et decimum quartum, si optime procedit, in resolutionem, sin minus in suppurationem, gangraenam aut hydropem transeant; tamen inflammationis chronicae in topicas degeneraciones,

1) l. c. V. B. 2 H. p. 196.

et propter tardum ejus incessum, in indurationem transitus, saepissime animadvertitur. Induratio enim causae non perduranti omnique vitalitate privatae, nempe exsudationi, originem debet, quae ex inflammatione, et quidem ex peculiari quadum ejusdem modificatioue, oriunda, cum ipsa inflammatione mortem subit.

Materies exsudata ita inhaeret substantiae organi, ut ab ea discerni nequeat; vasa quoque, nervi, telaque cellulosa, arctissime inter se connexa, propriam indolem abjecerunt. Quies igitur et torpor sunt signa indurationi propria.

§. XIV.

Scirrhus contra a causa perdurante et liquoris animalis pravitate proficiscens, singularis est dyscrasia et saepe magis magisque multos per annos ad deteriorem statum repit ¹⁾. Scirrhomma insigne est duritia et structura sua nodosa, calore normali deminuto, systematis nervorum vasorumque functione sublata. Inde etiam coloris in albicantem, canum et sordidum mutatio repetenda videtur. Praeterea duritiae est cartilaginosa nec ullo modo dissolvi potest.

§. XV.

1) confr. Walther l. c. p. 214 sqq.

§. XV.

Raro autem in induratione benigna incrementum aliquod animadvertimus, cum cessante causa cesset ipse effectus eandemque ob causam ejusmodi desorganisationes non modo non mutantur et in ulcera non transeant, sed ne in vicinis quidem organis sympathiam efficiant, necesse est. Scirrhus contra eo tantum modo amplificatur, ut partes corripit iis similes, in quibus ipse productus est: ex quo luce clarius apparet, eum non unius partis malum esse, sed ex morbo per totum corpus disseminato prodire. Scirrhi in carcinoma transeundi proclivitas semper manet, quia in eo morbus se ipse sustinet. Certus quidam status inflammatorius nunquam sese efficacem praebere desinit et irritatione quadam humorum depravatorum sustinetur. Accedentibus igitur momentis, quae inflammationis gradum in his partibus augeant, inflammationis in suppurationem transitus adjuvari potest. Quae quidem suppuratio, quum in materie inveniat veram structuram organicam desiderante, adeoque in corpore cachectico et chronicis inflammationibus labefacto quassatoque locum teneat, tantum abest, ut non maligna sit, ut potius perpetuum in organo exulce-

rato stimulum sustineat, ¹⁾ ita ut inflammatio atque induratio scirrhusa in diem augeatur, partiumque integrarum disperditio atque humorum dissolutio latius propagetur, necesse sit.

§. XVI.

In remotioribus autem scirrhi causis numerandae sunt potentiae nocentes internae et externae, modo congenitae, modo acquisitae, nec non mechanicae, de quibus infra, ubi de carcinomate uteri sermo erit, uberius agatur.

§. XVII.

Via atque ratio, qua scirrhus incipit, quum omnino difficilis sit perspectu, tum maxime solet obscura esse, ubi organum, quod laborat, sub sensus non cadit. Constat enim, haud raro hujus morbi signa tam abscondita esse, ut ne aegrotus quidem ea prius animadvertat, quam transitu in cancerum occultum perfecto. Eadem ratione decursus morbi, modo torrentis instar rapidissimus ²⁾, modo lentus et aptam curationem patiens; e contrario autem, vel si per annos immutatus manserat, repente perniciosus fieri, vitamque in

1) Carus l. c. §. 451. p. 345.

2) Briecheteau vid. Diction des scienc. medic. Tom. LII. pag. 380.

discrimen vocare potest, certe si organum ad vitam degendam necessarium v. c. hepar, oesophagum, ventriculum, corripuerit. In univ-
ersum nulla fere aetas plane libera est ab hoc morbo, quamquam aetate provectiones saepius eo laborare, probatur experientâ. Ce-
terum prognosis ejus, et ex aetate aegrotique natura, nec non ex sede morbi differt. Sed
tantum abest, ut, vel si prognosis tristem eventum promittat, de vita sit desperandum,
ut potius, dum modo per sedem locumque mor-
bi liceat, scalpellum adhibendum sit. Saepe
enim, ut Callisen observavit, haec curandi
ratio praeter expectationem felicem optatum-
que dedit exitum.

§. XVIII.

Sunt, qui organismi ad scirrhasas indu-
rationes dispositionem sumant atque defendant;
v. c. Meissner ¹⁾ Petrus Frank ²⁾ Paletta
Manzoni ³⁾, qui cancrum, nec non alios mor-
bos, innatos quasi et haereditarios esse pu-
tant, id quod etiam Bayle ⁴⁾ exemplis in me-

1) Forschungen des 19. Jahrhunderts im Gebiete der
Frauenzimmer Krankheiten. p. 351.

2) Epitom. de curand. hom. morb. lib. VI. Tubing. 1811.

3) Giornale di medic. pratica compil. da V. L. Brera
fasc II.

4) Traité des malad. cancreuses. 8. Paris 26.

dium allatis confirmat. Nec desunt, qui scirrhum pro morbo contagioso habeant et Zacutus Lusitanus ¹⁾ narrare non dubitavit, liberos scirrhi contagio infectos fuisse in eodem cum matre, ex eo laborante, lecto cubantes.

Aliud exeplum proposuit Peyrillhe ²⁾ mariti, qui uxoris, mammis scirrhis laborantis, dolores aliquantum leniere cupiens, eas suxit, et paulo post in gingivis a scirrho correptus, morti succubuit.

Verum tamen haec opinio virorum luculentorum observationibus refutatur. Alibert ³⁾ enim canibus saniem ex cancro aperto depromptam, sine ullo damno bibendam prae-buit; eandem sibi ipse Biet, aliique, nihil inde damni reportantes, inoculaverunt. Dupuytren, qui partes in carcinoma degeneratas canibus devorandas proposuit, et venis eorum aliisque corporis cavis ichorem inseruit, nullum alium effectum animadvertit, ac si alia remedia irritantia injecisset. ⁴⁾

1) Praxis medic. admirand. Lib. 1. observat. 124.

2) Dissertation sur le cancer Paris 1776 p. 45. sqq.

3) Description des malad. de la peau fol. Paris 1806. p. 118.

4) Considerations generales sur le Cancer par M. Viel Haut - Meuil, Paris 1817.

Maritos quoque sine damno coire posse cum uxoribus uteri scirrho laborantibus, experientia docet. ¹⁾

Quare ex experimentis modo allatis jure quodam colligere mihi videor, ipsius saniei contactum ejusque ex ulcerationibus carcinomatosi profluvium nil, nisi vulgarem movere inflammationem. —

§. XIX.

Quibus quidem de scirrho et cancro in genere dictis, jam speciem quandam hujus morbi, et quidem scirrhum et carcinoma uteri, illustrare lubet. Jam vero pauca quaedam de physiologicis sexus feminei proprietatibus praemonere, non ineptum videbitur, si animo reputaveris, quantum illarum in pathologiam morborum muliebrium sit momentum, ut adeo earum in morbis, quibus sexus sequior in diversis vitae periodis laborare solet, partim cognoscendis, partim etiam curandis, ab intelligenti quovis medico diligentissime habenda sit ratio. Est enim genitalium cum toto organismo consensus arctissimus quasque commercium, ut medicus saepissime nonnisi accuratissima hujus sympathiae cognitione suum

1) Patrix l. c. p. 65.

ipsius, de muliebris organismi anomaliis, iudicium stabilire et confirmare possit.

In utero, cujus servitium omnis sexus sequioris vita patitur, finis quasi est constitutus, quem mulier assequitur, et quilibet artis medicae studiosus, qui mediocrem tantum in morbis femineis accurate cognoscendis, operam studiumque consumsit, in eandem cum nobilitatissimo ab Helmont abibit sententiam „propter uterum solum mulierem id esse, quod est.“

Ex utero ejusque vita atque efficacitate stadia, quae mulier percurrit, repetenda sunt, pubertatis et decrepitudinis, quorum quidem posterius praecipua consideratione dignum habemus, quippe uteri efficacia intus abscondita novam vitae rationem procreans, simulque morborum, quibus viscus, functionibus quidem propriis, sed minime vi sua in organismum corporis privatum, implicatur, semina spargens. Uterus tenerrima jam aetate majoris momenti est, quam vulgo credunt: et quamvis plantae instar ali videatur, donec ineunte pubertate efficacem se praebet; tamen vel nunc mala praedisponentia adsunt, quibus uterus affectus saepius non solum menses adparentes difficiles reddit, sed etiam in infantia inflammationibus, non raro convulsiones adeoque

mortem inferentibus, laborat. Omnis igitur feminarum vita secundum varias physiologicas functiones uteri in tres periodos magnas dividitur, quarum prima ab ortu usque ad pubertatis, seu mensium introitum, secunda ad horum decessum, tertia denique, stadium decrepitudinis complectens, ad mortem usque proficiscitur.

§. XX.

Jam vero in prima vitae muliebris periodo, quam ab ortu ad mensium introitum usque posuimus, simulque in primo embryonis germine, discrimen sexus primigenium quasque naturale locum habere, varietas et majorum corporis partium organicarum ad se invicem relatio, perspicue docent. ¹⁾ Quodsi enim embryones plures comparamus, dubium non est, quin typus muliebris in foetibus duorum vel trium mensium naturae legibus convenienter excultis, e cavo alvi majori, thorace angustiori extremitatibusque corporis tenerioribus cognoscendus sit, dum in foetu virili, teste Soemeringio, ²⁾ ratio contraria observatur.

1) Quamquam El. a. Siebold in libro sua. Lehrb. der Entbindungskunst ect. 1 T. §. 285 — 86. hoc discrimen non proponit.

1) Icones embryonum.

Quae quidem typi muliebris indoles, quamvis in hac periodo adest, tamen, omnibus vitae functionibus plane quiescentibus, in genitalibus vix cognosci potest; et utrumque genus recens natorum, donec vita sensibilis incipit, summa similitudine gaudet.

§. XXI.

Sed haec similitudo brevi esse desiit, dum incrementum corporis typum generis magis perspicuum reddit et compositio membrorum tenerior, alvus longior, pelvis ad maximam dimensionem usque crescens, excellens muliebris formae vultusque pulchritudo et motuum elegantia, puellam aperte a puero distinguunt. Eodem modo indoles animi inter utrumque genus differt ita, ut facultas capiendi et retinendi, curiositas generis mysteria cognoscendi, (secundum Pockelii observationes) animi mollitia, morum lenitas lususque, qui curam maternam et domesticam exprimunt, inter notas characteristicas generis feminei habendae sint. Menses denique adparentes, puellam in stadium pubertatis traducunt. ¹⁾

1) Apud nostrates pubertas in sequiori sexu ab anno decimo tertio incipit, et usque ad decimum sextum pergit. Romani annum duodecimum designant pubertatis

§. XXII.

Uterum perfectionem suam nactum jam illa vi, quam integra valetudine a pubertate ad decessum mensium usque obtinet, exstructum videmus et discrimen naturale mulieris et viri, respectu corporis animique, ante oculos positum habemus.

Quantitas sanguinis producti certis periodicis aucta, praecedentibus ut plurimum plethoricis symptomatibus, congestionem versus uterum efficit, quae, nisi graviditas adest, profluvio sanguinis quodam modo critico, i. e. mensibus tollitur.

Puella jam virginem adque liberos procreandos idoneam sese praebet. Sicuti vero genitalia, ita etiam totius corporis conformatio, propter intimum nexum sympathicum, laetiora capit incrementa. Mammae adolescenti puellae sororiare incipientes, mutata

tempus. Coelum et vitae genus, maxime hanc regulam mutant. confr. Falconar. Ueber den Einfluss des Himmelsstrichs. Non desunt exempla menstruationis in puellis annorum 2 — 8 confr. Hufeland's Journal TXLIII. p. 4. Octobr. 1816. — Lobstein in Lucina Siboldii T. p. 1. S. 102. — T. IV. p. 1. pag. 163. — Descruet Nouveau Journal de Medie. etc. redigé par Bec-lard, Chomel etc. Paris T. VII. Chardin Voyages en Perse ect. TVII p. 163.

normali mensium vice, doloribus et puncti-
bus cruciantur, tributo contra menstruo or-
dine consueto, soluto, turgescunt et admira-
bilis planeque singularis, quae inter mammas
atque uterum intercedit, sympathiae prae se
ferunt argumenta. —

Pulmones ceteraque corporis organa in
hac periodo adollescunt totiusque virginis for-
ma perfecta suisque numeris absoluta prodit.
Ambitus membrorum rotundus molliterque cir-
cumscriptus, faciei venustas vigorque, frons
serena, tranquilla, major in oculis nitor, in
labiis rubedo, vocis in graviolem mutatio,
sanguinis circulatio alacrior, conditio ovario-
rum magis determinata, qualitates sensibiles
magis manifestae, animi indoles commutata;
lenitas, amor, declivitatisque sensus, tacitum
quoddam obsequium, quibus virgo, imbecili-
tatis suae conscia, juvenem validum atque con-
stantem amplectitur admiraturque; phantasiae
igniculi sensuum illecebris excitati, auctum vi-
ris placendi studium, desiderium quoddam at-
que appetitus antea incompti; ex his variis
et memorabilibus corporis animique mutatio-
nibus puellam ad futuras sexus functiones prae-
paratam puellamque virginem factam esse li-
quet. Haec denique aetas fons est, ex quo
virtus atque honestas, sed peccata quoque in-

numera manant, ¹⁾ quae quidem educatione moderari atque emendari, nec vero unquam penitus extinguere possunt; nec non spontaneis quasi naturae vocibus internis jam sexualis instinctus primo excitari atque virgo ad Veneris usum apta fieri solet.

§. XXIII.

Haec vitae periodus conceptionem, graviditatem partumque simul cum puerperio et lactatione complectitur, quibus ad lactationis periodum usque feliciter peractis, uterus, quoad formam structuram et parietes interiores, in pristinum statum redit. Efficacitas utero propria, quae ex peculiari vasorum actione proficiscebatur, recedit; succi, modo genitalium functionibus inservientes, aliud negotium in se suscipiunt; secretiones in mammis, mensium quasi vicariae aliquamdiu durant, et corpus, si a vestigiis paucis discesseris, in illam conditionem, quam ante conceptionem habuerat, restituitur. Omnia haec identidem repeti possunt; sed earum, quae stadium decrepitudinis, his nondum superatis, intrant, feminarum haud parvus est numerus. —

1) Fr. v. Ehrenberg. „Weiblicher Sinn und weiblich Leben ect. 2. Aufl. Berl. 818. Brandes über die Weiber. Lpz. 792. — El. v. Siebold l. c.“ das Weib von der moralischen Seite pag. 109.

Summum vero uteri in omnem feminarum vitam momentum, in omnibus quoque earum morbis animadvertere licet, cum genitalium functiones permagna in organismum impulsionem gaudeant.

Eandem ob causam uxores morbis, a quibus virgo intacta manet, saepissime vexantur, quamvis eae virgines, quae nunquam pepererunt, aequali numero gravium morborum laborant, quos ex eo, quod uterus, functionibus propriis neglectis, ¹⁾ mutationum physicarum et moralium materiam suppeditat, repetimus.

§. XXIV.

Mensium denique decensus, abundantia succorum ad generis reproductionem editorum sensim sensimque subducta, tertiam vitae muliebri periodum, statum decrepitudinis adducit. ²⁾ Jam nunc uterus firmum et fere car-

1) C. J. a Siebold. l. s. §. 6. p. 6.

2) Vulgo initium hujus stadii solet poni in annum 40 — 48; sed difficile est ad statuendum, quo tempore menstruatō feminarum debeat desinere, ne nimia mora noceat. Si igitur in anu, ubi diu desiverat menstruatō, subito recurrit ea, Joergius statuit, pathologicum eventum esse et hoc profluvium haemorrhoidali simile propinquam praesignificare mortem; attamen sunt vetulae, quae vel aetate proVectiori coactae sunt ad sanguinem mittendum; his menstruatō ne hac quidem aetate damnum ullum afferet. Hujus rei testimonia inveniri possunt in Sarazin Jouval de Medic. chirurg.

tilaginosum se praebet, portio vaginalis feminarum multipararum tumescens observatur, et orificium uteri inaequale videmus, ita ut omnis uteri forma infantis formam nondum effinctam in memoriam revocet. Eandem mutationem ovaria, genitalia exteriora et mammae, quarum ambitus, dum vis vitalis non amplius efficax est, minuitur, hac in periodo subeunt. — Totum corpus collabitur, pinguedo telaque cellulosa consumuntur, cuticula contrahitur, ossa prominent et typus muliebris, ut in infantia, propius accedit ad virilem; ¹⁾ animi functiones mutantur: agilitas, lenitas et suavitas esse desierunt, intelligentiae vires amissae senectutis infirmitates adduxerunt; ut paucis dicam, imago anus ab illa virginis toto coelo differt.

Mulier, aut uxor liberis gaudens, aut virgo vitae pertaesa, invite atque invidiose annos deperditos respiciens, utraque vero amissa uteri dignitate ²⁾ hanc vitae periodum in-

etc. Paris T. XXXVIII. 1817. — Massius Almanach für Aerzte und Nichtärzte a. d. J. 1817. Lpz. et Rostock. — Alter feminam commemorat, quae ab anno 70 usque 95 menstruationem passa sit. Alter idem contendit de aeu 104 annorum.

1) Confr. Virrey in Dict. de Sc. med. T. XIV. p. 571.

2) Plurimi medici hoc tempus perniciosissimum habent valetudini mulieris, et cum re vera paucae invenian-

greditur. Assimilationis autem vitaeque formatricis deminutio, cui totus organismus aetate provecta obnoxius est, cum sit necessaria transitusque in hunc statum naturae conveniens, mulier nonnisi causis occasionalibus accedentibus in morbos incidit, e quibus, statibus antecedentibus feliciter superatis, salvam sese evasuram esse, jure sperare potest.

§. XXV.

Sicuti autem mulier, qualitatis physiologicae in genere, et functionum structuraeque genitalium in specie, ratione habita, a viro differt; ita etiam in rebus pathologicis. Numerus morborum, quos mulier nanciscitur, sine dubio est major; [exceptis enim iis, quos cum sexu virili communes habet, haud sane parva copia est eorum, qui a constitutione muliebri originem ducunt.¹⁾ Receptivitas mulierum major, ut facilius potentias nocentes suscipiant, efficit, et quamvis minor ista, qua

tur, quae in hoc stadium integris genitalibus transeant, haud injuria de ejus prognosis prospera suscipitur valetudine.

- 1) Franç. Maillard „an mulieres pluribus obnoxiae morbis quam viri? Conclusio affirmat. Parisiis 1718. 4. — L'affecteur Essais sur le malad. physiques et morales d. femmes. Paris 1798. 8. Regner de Graaf. Opera omnia in tractatu de virorum et mulierum organis generationi inservientibus Lugd. Batav. 1668. —

sunt, vis vitalis efficacia, quo minus morbi graviores exoriantur, impediat, tamen haud raro mala chronica atque diuturna profert.

Simili ratione functiones vegetationi inser-vientes anomalias assimilationis, organorum secernentium et totius vitae formatricis provocant; sensibilitatis vi atque dignitate omnibus fere in morbis mulierum systema nervorum laeditur, ¹⁾ quamvis corpus, praevalentibus productionis functionibus, in amovendis morbis magna efficacitate gaudeat.

In secunda vitae periodo morbi mulieribus proprii apparent, e quibus, ab uteri vita ex-pergefata repetendis, nominare sufficit Chlo-ro-sin, furorem uterinum, sterilitatem. Qui quidem morbi nunc incipiunt, aut vestigia eorum, jam in priori stadio perspicua, in hoc traducuntur. Menses denique anomali, ²⁾ gra-

1) Hanc ob causam mulieres in morbis saepius, quam viri, patiuntur affectiones nervosas v. c. neuralgias, convulsiones, Syncopen, ut observatum est jam a Fothergillo. —

2) Osiander in Henke's Zeitschrift für Staatsarzneikunde. — A. Cluet Compte - Rendu medico - chirurgial des observations recueillies, dans les Salles des filles-mères de l'hospice de la Charité à Lyon depuis Septbr. 1817. — Dec. 1821. Lyon 1823. — Carus l. l. S. 90. Schurig Parthenologia Cap. III. de insoletis menstruum viis pag. 83. enarrant multa exempla morborum, quae ex mensium anomaliis originem ceperunt.

viditas, partus atque uberibus alendi negotium huic stadio insigne, quanta ex his omnibus valetudinis infirmæ seminia nasci posse putas!

Nec tertia vitae periodus mulieres a morborum injuria tuetur. Mensium enim decessum saepissime profluvia excipiunt mucosa, quorum quidem causa semper in uteri infirmitate nimiaque irritabilitate, jam priori aetate acquisita, quaerenda videtur. ¹⁾ Eaedem causae etiam profusis istis sanguinis profluviis, vires muliebres jam fractas exhaurientibus omneque cachexiae genus provocantibus, subesse videntur.

§. XXVI.

Jam vero si ea, quae in antecedentibus dicta sunt, tecum animo reputes, facile erit intellectu, quanta systematis genitalium, cujus primas partes uterus sustinet, in mulieris pathologia atque physiologia sit dignitas, et quam accurate quivis medicus in ancipitibus hujus systematis morbis in ejusdem mutationes inquirere debeat, certe si rectam sibi diagnosin praemunire morbique causam cognoscere cupit. Verum autem esse, quae modo diximus, ex ea, quae sequitur, de uteri scirrho et carcinomate commentatione satis superque apparebit. —

§. XXVII.

1) Joerg l. l. p. 123. §. 136.

§. XXVII.

Scirrhi et carcinomatis uterini nomine eam significamus metamorphosin, qua tumore duro, sive etiam spongioso, circum circa luxuriantem, dolentem et ab orificio uteri plerumque proficiscente afficitur ¹⁾, et quae sensim sensimque volumine, sensibilitate, duritie crescens, subitanea denique et violenta morbi perturbatione, in exulcerationem substantiae uterinae transit. Haec autem, postquam cum acerbissimo dolore, ichore foetido, aut sanguine effluente, corporis viribus magis magisque debilitatis, uterum ejusque vicinas partes destruxit, marasmo demum mortem affert.

§. XXVIII.

Sed quum alia aliis temporibus, phaenomena hujus morbi primordium designent, multiplex est ratio, qua morbum considerare et in partes dividere possis; optima vero est ea divisio, quae ex natura morbi petita cum curandi ratione maxime congruit. Sic enim de Siebold ²⁾ nuper adnotavit, duo potissimum genera discernenda esse, quorum alterum in membranis, ute-

1) El. v. Siebold, Handbuch zur Erkenntniss der Frauenzimmerkrankheiten. 1. B. p. 636. §. 742. — Carus l. c. Th. I. pag. 336. §. 442.

2) El. v. Siebold. Ueber Gebärmutterkrebs, dessen Entstehung und Verhütung. Berlin 1824. p. 58.

rum obducentibus ejusque glandulis locum habeat, ¹⁾ alterum e vasis sanguiferis exoriens, cancer haematodes appelletur exituque ac proclivitate ad excrescentias fungosas fungo, qui dicitur haematodes ²⁾ consimilis sit.

Quoniam vero scirrhus uteri haud raro occultum habet initium, menses annosque perdurat doloris plane expers, vel non cognoscitur vel cum aliis morbis confunditur, accurata et perpetua constituere signa operae erit pretium.

§. XXIX.

Duae nobis patent viae, quibus naturam hujus morbi cognosci licet, explorationem dico partium laesarum, ³⁾ tum internam, ⁴⁾ quum externam, accuratamque symptomatum morbi observationem. At nisi utramque rationem iniveris, frustra accuratam et certam diagnosin quaeres. Jam vero ut ad rem veniam, scirrhus ute-

1) El. v. Siebold. l. c. p. 58.

2) Jam Wardrop. Observations on fungus haematodes or soft cancer etc. Edinburg 1809. confr. Baumann l. c. p. 29. Discrimina autem, quae statuit, negat Carus l. c. Th. 1. p. 337.

3) Joseph Schmidt, Erfahrungs-Resultate über die Exploration bei dem Scirrhus und Krebs der Gebärmutter. In dessen obstetricischen Schriften. Wien 1820. Seit. 100.

4) Explorationem internam aut per vaginam aut per intestinum rectum instituere potes.

ri hisce fere apparet conditionibus: Mulieres eo laborantes constitutione saepe scrophulosa, in intima pelvi dolorem sustinent levem, interdum remittentem, haud continuum, qui coitu, menstruatione, minctione et alvi exoneratione, abdominis contrectatione, exploratione externa internaque, mutata denique coeli temperie excitatur et augetur. Praeterea sensus adest corporis alieni in altitudinem pelvis delapsi. ¹⁾ Urinae secretio turbata, et haud raro in hac periodo invenias vesicae et intestini recti perturbationes, quae dysuria et tenesmo ²⁾ manifestantur, dum urina pituitosa cum dolore emittitur. Saepe etiam mammae fugaci punctione dolent simulque duritia et amplitudine augentur. Alvus modo obstructa, modo laxa; menstruatio hactenus rite fluens, nunc irregularis fluoreque albo, qui plerumque adhuc odore caret et tempus, quo menses non effluunt, explet, interrupta est. Coitus cupiditas hoc quidem morbi stadio, etiamsi ante fuerit viva, diminuta, aut certe cum dolore conjuncta est. Dolet enim mulier ex offensione membri virilis in intima vagina. Et si qua etiam conceperit, valde inclinatur ad abortum, nulla data occasione. —

1) Roederer de uteri scirrho in ejus opusculis medic. p. 256.

2) Confr. Bayle et Payol in Diction. des Sciences medic. T. III. p. 589. — Wenzel l. l. p. 110.

Valetudo in universum parum debilitata, pulsus autem parvus, durus, celer, quamquam febris perfecta nondum observatur. Saepe etiam symptomata hysterica animadvertuntur, modo praecedentia, modo accedentia. Exploratio autem in hoc quidem stadio adhuc parum juvat; abdomen invenis inflatum, et plenitudinis quidam sensus aegrotam angit. Uterum paululum descendisse videmus, portionem vaginalem duriusculam et dilatatam; vagina et genitalia externa modo turgida et frigida, quemadmodum in puerpera, tactui sese praebent, modo praeter consuetudinem laxiora sentis. Denique decolor quaedam et albicans pituita haeret in vaginae parietibus.

§. XXX.

Morbum in alterum stadium progressum, cuncta symptomata in primi stadii descriptione enumerata, sed amplificata et aucta indicant. Dolores adsunt continui, urentes et pungentes. Sensus gravitatis in recessu pelvis increscit; uterus quum omnino, tum vero maxime descendit, ubi hoc organum non modo induratum, verum etiam volumine auctum fuerit. Ischuria et incontinentia urinae sese invicem sequi solent, menses magis, quam in primo stadio, a normali statu aberrantes, plus minusve copiosi, aut prorsus suppressi, dum effluunt, sym-

ptomatum numerum augent et clariorem reddunt.

Quamvis in universum negari non potest, feminas, quae excesserunt aetatem criticam, minus propensas esse ad nimium sanguinis profluvium; tamen egregie falluntur, qui eas ab haemorrhagiis nullo modo affici posse contendunt. Et qualitas sanguinis effluentis longe alia ostenditur, quam in primo stadio, quippe qui sit aquosus, mucosus, foetidus. Fluor albus in morbi principio odoris plane expers, nunc male olet et alterna cum menstruatione vicissitudine gaudet, quae nunc etiam incertis temporibus succedit. Dolores, qui in pelvi erecto corporis statu percipiuntur aequae ac in motu, vix sunt ferendi: quare hoc quidem tempore quies perpetua aegrotae maxime est exoptata.

Etsi autem plerumque hoc quidem tempore mulieres, doloris evitandi causa, coitu abstineant necesse est, nihilo minus tamen nonnullas in hoc stadio non modo concepisse, sed etiam peperisse, experientia edocuit.¹⁾ Et symptomata consensualia hoc in stadio videre licet, quae varia corporis systemata corripunt. Sensim sensimque totus fere ha-

1) El. v. Siebold. Journal f. Geburtshülfe Frauenzimmer- u. Kinder-Krankheiten. III. B. 1. St. p. 50 — 57. ejusd. Ueber Gebärmutter-Krebs p. 84.

bitus corporis mutatur, macescit, faciei color pallidus et cachecticus, admixtis passim coeruleis maculis, inprimis in feminis propter candorem et teneritatem cutis insignibus. ¹⁾ Musculi flaccescunt, integumentorum tonus minuitur, prosternuntur vires, affectus hysterici ac dolores nervosi ischiadis Cotunni similes, qui aegrotam vexant, ex media pelvi in femur unum alterumve transeunt. ²⁾ Quo fit, ut modo sedere nequeant, modo claudicent, aut paralyti laborent. Praeterea etiam venae in femore varicosae cernuntur, nutritio laesa; cephalalgia, malus sapor, vomitus occurrunt, somnus inquietus et praecipue doloribus ad vesperam exacerbantibus et feбри turbatur. In hujus stadii fine functiones systematis uropoëtici et intestinorum magis magisque turbantur, aegrota lectum relinquere plerumque nequit, ³⁾ sanies foetida et mordax, modo nigra et crassa, modo aquosa et lurida e vagina effluit, ⁴⁾ et vulvae labia cruraque erodit.

1) Bayle et Cayol l. c. p. 590.

2) Raro admodum genu occupant confr. Wenzel l. l. p. 112.

3) Joerg l. l. §. 590. mulieres se vidisse dicit, quae etiam in hoc stadio rebus suis domesticis praefuerint. —

4) Passim tamen abest hic saniei odor, uti me ipsum experientia docuit Parisiis collecta — confr. etiam a Siebold l. c. p. 18.

Exploratione externa invenis alvum magis intentam, et si scirrhus in fundo uteri locum habet, eum supra symphysin ossium pubis per integumenta palpando pervestigamus. ¹⁾ Exploratione interna genitalia externa apparent tumenta, materia mucosa e vagina interdum profluente contaminata. Portio vaginalis tumida, brevior, intensa, tuberosa; labia orificii inaequalia, rimosa et dilacerata. Sin autem degeneratio scirrhusa jam latius in utero repserit, etiam tentorium vaginae indurasse apparet. ²⁾ Investigatio intestini recti fundum uteri nobis ostendit quasi corpus durum et firmum, amplificatum et dolens. Ipsum rectum haud raro angustius, tumens varicosisque vasis obtectum invenitur, quae ex retardata sanguinis circulatione originem ducere videntur. Dum hisce divexatur malis aegrotata, nova eaque majora imminet, appropinquante nunc tertio saevissimi huius morbi stadio.

§. XXXI.

Per tertium stadium diri excruciant aegrotam dolores, qui raro intermittunt. Ichoris profluvium odorem habet comitem, qui ferri vix potest.

1) El. a Siebold. l. l. p. 627. §. 749.

2) El. a Siebold. l. l. p. 608. §. 750.

Haemorrhagiae continuae, saepenumero vehementissimae largam copiam sanguinis nigri, coagulati et cum pituita mixti abducunt. Jam manifesto apparet, occultum cancerum transiisse in carcinoma. Symptomata augentur, glandulae inguinales et submaxillares, mammaeque tument indurantque. Salivatio aphtaeque plurimae in ore et trachea nascuntur, glandulae Meibomianae indurantur et rubescunt, oedema adest pedum, anus et femora venis varicosis obducta sunt. Accedunt etiam febris hectica cum sudore, diarrhoea colliquativa, vomitus, cardialgia cum cujusvis cibi fastidio, quae quidem omnia ad vesperam aucta majores dolores movent. Tum vero pulsus modo plenus et durus, modo ita suppressus et debilis, ut vix sentiri queat. Singularis quaedam facies hippocratica sese praebet, et haemorrhagia, quod restat virium, plane conficitur. In ichore profluente haud raro conspiciuntur partes majores minoresve fungosae, putridae, ulceratione a substantia uterina solutae. Exulceratio canceratica nunc in vicina quoque irrumpit organa, in vesicam, rectum, ovaria et tubas Fallopianas. ¹⁾

Quo quidem saepe fit, ut vesica rectoque, cloacae instar, inter se conjunctis, urina una

1) Adeo colon etiam corrosum invenerunt; vid. Hufeland Journal B. 9 St. 2. p. 164. —

cum stercore per vaginam excernatur. Nec ossibus pelvis parcit, eaque cariosa atque fragilia evadunt. Jam vero ne maxima quidem diligentia munditiaque effici potest, ut decubitus gangraenosus, e fluore e vagina et adynamia corporis pendentem, prohibeamus, et mors admodum optabilis marasmo, haemorrhagia, convulsionibus, diris tormentis finem imponit. Quo in stadio si partes affectas exploraveris, id quod sine dolore fieri nequit, omnes ita corrosas invenies, ut vix possint discerni. Exploratio ipsa maxime dolorifica est, et portio vaginalis aut plane, aut maximam partem, dilacerata, fungosa, saepe etiam mollis et elastica, superior vaginae pars excrescentiis fungosis scattet, quae, non nisi levissime tactae, magnam sanguinis vim emittunt. Reliqua autem uteri pars late patet, ut commode digitum inducere possis. Eadem degenerationes in ano ejusque organis vicinis inveniuntur. Vesicam, si una correpta est, exploratione externa, in recessu autem uterum per integumenta abdominis durum et firmum pervestigare licet.

§. XXXII.

Cancer haematodes oriri solet e statu quodam intumescitiae venosae, quae plerumque a corporis ad plethoram abdominalem et congestiones haemorrhoidales dispositione proficisci-

tur. Hoc malum intestinum rectum et cervicem uteri occupare amat, cognoscitur autem ex symptomatibus hystericis, profluvio mucoso, haemorrhagiis, gravitate in pelvi et per explorationem. Symptomata autem, quo longius durant, eo magis augentur. Habitus cachecticus cernitur, intumescit portio vaginalis, in qua vesiculae nascuntur membranaceae, fungosae, dolorificae, effundentes ichorem pituitosum et foetidum, qui uteri substantiam corrumpit, vegetationem fungosam procreat, nec minus letifer est, quam cancer glandularum. Verum haec forma nonnunquam cum benigna induratione confunditur, id quod Wenzel ¹⁾ et a Siebold ²⁾ bene observaverunt.

§. XXXIII.

Morbi autem, qui plerumque confunduntur cum scirrho uteri, fere hi sunt. Primum commemorandae sunt indurationes benignae, quarum jam supra facta est mentio. Oriuntur autem ex menstruatione diu suppressa, ex intumescencia venosa, et ex constitutione quadam ad haemorrhoides procliva; orificium uteri durum apparet et tuberosum. Et quamvis fere eundem adeoque similem, ac scirrhus ipse, moveant gravitatis et molestiarum sensum, tamen eo facile discerni

1) Krankheiten des Uterus. Mainz 1816 mit Knpfern in Fol. S. 117.

2) El. a Siebold l. l. Vol. 1. p. 640. Ed. 2.

possunt, quod restituta menstruatione aptisque remediis adhibitis plerumque evanescent. ¹⁾

Cum mensibus nimis si accuratius rem examinaveris, vix confundi potest. Uteri enim scirrhus jam eo progressu, ut haemorrhagias passivas, quae dicuntur, commoveat, sine ullo discrimine desorganisationes uteri ingentes, digiti per vaginam explorantis auxilio, sentiri possunt.

At multo facilius falli possumus in polypis uteri, quia non raro excrescentiae fungosae, polyporum formam imitantes, scirrhum colli uteri comitantur. Sed totus morbi progressus, nec non dolores exigui, diagnosin firmant. Idem valet de steatmate, de inversione uteri, abscessu lumbali, ascita, tumore cystico, hydatidibus aliisque pseudomorphosis ovariorum et vaginae ²⁾ de ischiade Cotunni et de gravitate. Sed multo difficilius complicatio graviditatis cum uteri scirrhus cognoscitur, ³⁾ in qua non modo praeceptum illud commune, ne ex uno symptomate de omnibus conjecturam faciamus, sed singula inter se comparemus, quae exploratione

1) Carus. I. I. p. 334. §. 440 et p. 340. §. 446. — Oslander confr. *Getehrte Anzeigen*. Jahrg. 1803. pag. 1294. — Stebold I. c. 1. P. p. 640. Ed. 2. —

2) J. P. Bovy. *Observationes de cancro uteri et variis affectionibus quae eum simulare possunt* Leodii 1819. 4.

3) Confr. Boer *Abhandlungen geburtshülfflichen Inhalts* — Moriceau, *Traité des maladies des femmes grosses*. etc. — Sommer in Stark's *Archive f. Geburtshülfe*. II. B. 2. St.

interna et externa reperiantur, ¹⁾ sequi, verum etiam cavere debemus, ne pro signis morbi habeamus, quae physiologicis mutationibus et ipsi graviditati tribuenda sunt.

§. XXXIV.

Aetiologiam autem si spectas, causa proxima scirrhi uteri plane est eadem, atque jam supra, cum de communi origine scirrhi sermo esset, exposita.

In remotioribus autem causis habentur constitutio tenera roborisque expers, aut congenita, aut aliis morbis acquisita, et inde factum est, ut multi medici hereditariam dispositionem imprimis tum accipere non dubitarent, quum habitus scrophulosus antecederet. ²⁾ Praeterea inter eas numerandi sunt affectus debilitantes, ³⁾ syphilis, ⁴⁾ nimia veneris absti-

1) W. J. Schmidt Gesammelte obstetricische Schriften mit Zusätzen u. einem Anhang etc. Wien 1820. S. 100. sq.

2) Manzoni l. c. Heft 2. — Patriz. Ueber den Gebärmutterkrebs etc. a. d. Franz. Lpz. 1821. 8. — Affectio scrophulosa praedisponit ad illam scirrhi speciem, cuius sedes in glandulis; affectio autem haemorrhoidalis ad fungum haematodem magis spectat. Confr. a Siebold. Ueber Gebärmutterkrebs. p. 69. —

3) Carus l. c. p. 345. §. 452. — Hufeland's Journal 9. B. 1 S. „Ueber scirrhus und carcinom d. innern weiblichen Geschlechtstheile v. Joerdens“ p. 152.

4) Ant. Manzoni VI. Heft 2. 1812 in Giornale di medicina pratica, compilato da V. L. Brera. Padua. —

nentia, impetu ad eam aucto,¹⁾ menstruatio aliaque profluvia suppressa,²⁾ vita dissoluta et dedita libidinibus, menstruationis denique cessio.³⁾ Causae autem occasionales vulgo nominantur, partus difficilis, orificium uteri per vim dilatatum, imperitus forcipis usus in partu, violenta solutio placentae,⁴⁾ manustupratio praesertim subsidiis mechanicis adhibitis, injectiones frigidae et irritantes, pessaria imperita manu imposita,⁵⁾ neglecta uteri prolapsi repositio, ictus, plagae, contusiones alvi⁶⁾ perfriktionesque, aër impurus et mephiticus.⁷⁾

E. Horn. Archiv f. pract. mediz. (u. Klinik). Berl. 1807.

1. B. 1. S. p. 17. — J. F. Schweighäuser, das Gebären nach d. beobachtend. Natur etc. Strasburg. 1825.

1) Vesalius in chirurg. magn. Lib. V. Cap. 16.

2) Berger de uteri morbis Wittenb. 1709. — Diction. des Scienc. Medic. T. III. p. 669. — Camper in Genees natuur en huishuid-kundig Kabinet 1779. Nr. 3. p. 194. vid. in Sammlung f. pract. Aerzte. T. XII. p. 513. tenacissime oppositus C. hujus sententiae, quam Richter l. c. §. 428. defendit. — F. Harles Jahrbücher d. deutschen Mediz. u. Chirurg. Nürnberg. 1813. 1. B. Nr. 2. p. 79.

3) Carus l. c. p. 346. §. 453.

4) Joerg. Aphorism. üb. d. Krankh. d. Uterus u. d. Ovar. Lpz. 1820. p. 19. sq. — Hufeland Journ. Jan. 1823. 1. St. „Von der Rechte des Arztes etc.

5) Confr. Hunold de pessariis dissers. Marburg 1790. p. 36. Sect. II.

6) Confr. S. Th. Sömmering. Ueber Wirkung der Schnürbrüste. Berl. 1793. 8. —

7) Diction des Sc. Med. T. LII. p. 379. sq.

XXXV.

Quoniam autem, ut supra exposuimus, scirrhus non semper est morbus localis, curatio ejus, etiamsi scalpellum adhibueris, non semper felicem habet successum. Nam plerumque praeter uterum, ovaria quoque, mammae aliaque organa scirrroso tumore tenentur. Omnis fere mulieris aetas scirrho uteri obnoxia est, Wigand ¹⁾ enim de puella quatuordecim annorum exemplum perfecti scirrhi in utero protulit, eundemque Kampmann ²⁾ in anu septuaginta octo annos nata observavit.

Prognosis autem scirrhi et carcinomatis uteri plerumque mala est, ac saepe medicus tum demum in auxilium vocatur, ubi vix dolores mitigare, salutem vero nullo modo restituere potest. ³⁾ Quod si autem morbus nondum primum stadium excessit, neque constitutio omnis perversa est, causaeque ejus, quae curationem admittant, satis patent (v. c. syphilis), prognosis

1) Hamburg. Magaz. f. Geburtshülfe von Gumprecht und Wigand 28 S. p. 155.

2) Dissert. de uteri scirrho etc. Hall. 26. p. 9.

3) J. M. Triller, de officio praesentibus contraindicationibus. Jena 1701. 12. pag. 32. „Tum redit corpus ad suum medicum, tum anxie desideratur ipse, tum imploratur, ut veniat, accurrat, festinet, properet, advolet in praesentaneum auxilium, cum saepe jam nullis fere remediis amplius locus sit et optima agendi occasio jam omnis elapsa.“ —

melior nec de sanatione desperandum esse videtur. At vicinis partibus jam correptis, cachexiae universae signis et ipso carcinomate apparentibus, feбри hectica, virium consumptione, haemorrhagiis et convulsionibus increbrescentibus, mortis discrimen non procul abesse solet. Ceterum operatio non modo facilius peragitur, si scirrhus cum perfecto uteri descensu conjunctus est, sed felicius etiam eventus eam subsequitur.

§. XXXVI.

Sed priusquam ad chirurgicam huic morbo medendi methodum aggrediamur, pauca quaedam de ratione therapeutica deque medicamentis scirrhus, si minus sanando, certe leniendo, adhibendis dicam.

Sunt autem remedia aut interna, aut externa eaque, si fieri potest, aegro organo ipsi applicanda. Verum pro variis indicationibus varia in auxilium vocari debent.

Primo in stadio curatio antiphlogistica est apta ad inflammationem, quae scirrhum comitari solet, leniendam. Reprimitur autem ea, si quidem est acuta, venaesectionibus, hirudinibus, cremore tartari, manna, emulsionibus nitrosis, clysmatibus mucilaginosus. Verum tamen in horum remediorum usu, et morbi gradus, et aegroti corporis conditio respici debent.

In inflammatione laesionem uteri ex partu factam insequenti, Hecker ¹⁾ injectiones commendat aquae frigidae aut aceti crudi, aut denique solutionem aluminis, ut prima mali origo diluatur. Inflammationibus magis chronicis adhibeas hirudines, Hydrargyr. muriat. mite, Hydrargyr. oxydulat. nigr., modo simplicia, modo extractis resolventibus mixta. — Usui externo inserviunt: Ungt. hydrarg. cinereum infricandum, cataplasmata et injectiones ex infuso Hbae Cicutae et capitibus papaveris paratae, balnea tepida secundum de la Motte sententiam et vaginae fatus, ut suadet ipse Hippocrates. Praeterea ad discutiendas congestiones ad abdomen et pelvim, plurimum faciunt cathartica antiphlogistica, Cremor tartari, Kali sulphuricum, Tart. tartarisat. et Aquae minerales carbonico-acidulae. ²⁾ Dein certus, et quidem tenuis praescribendus est victus e regno vegetabili, animus exhilarandus, corpus movendum, atque ministeria quaedam interdum suscipienda sunt. Tum vero potentiae nocentes amoveantur, menstruatio autem suppressa et fluor albus restituantur necesse est. Cachexiae syphi-

1) Confr. Kunst Krankheiten zu heilen. Thl .1. S. 403.

1) El. v. Siebold. Ueber Mutterkrebs p. 124. — John Burns Grundsätze der Geburtshülfe, a. d. Engl. v. Kölpin. Stettin 1820. S. 116.

syphiliticae, scrophulosae, arthriticae apta medela adhibenda est, pessaria aliaque id genus removenda sunt.

§. XXXVII.

Verum tamen, si causas morbi non satis perspectas habemus, aut eas remove non possumus, aut denique nos aegrotae nimis sero advocant, prognosis dubia nec ad integrum restitutio promittenda est, quamquam magnam celebritatem nacta sint remedia, qualia sunt: Belladonna, Cicuta, aut per se data, aut conjuncta cum Hydrarg. muriat. miti, ¹⁾ Pulsatillae nigricantis hba, aut succus, Calendula, ²⁾ Aqua lauro-cerasi, ³⁾ Sabina, Aqua Calcis, Calx Antimonii, Aurum oxydatum, praecipitatum cum Kali Carbonico, ⁴⁾ Ferrum carbonicum, ⁵⁾ Hy-

1) Confr. v. Siebold Journal f. Geburtshülf. Frauenzimmer u. Kinderkrankheiten. 2 Thle. Bd. III. Hft. 1. S. 49.

2) Westrings Erfahrungen über Heilung d. Krebsgeschwüre, a. d. Schwedisch. v. Sprengel. Halle 1817.

3) Brera, Giornale de Medicina pratica etc. Padua. 1. B. 1. H. 1812. — Tomasini in Hufeland's Journ. 1819. Febr. S. 58. — Osiander Allgem. mediz. Annalen. Altenburg März 1816. S. 359.

4) C. Chrestien de la Methode iatroleptique p. 381. — Hufel. Journal 1817. 1. Hft. 4. Hft.

5) Rust's Magazin etc. 1. B. 1. Hft. — Hufeland's Journal 1818. 2. Hft.

drargyrum, ¹⁾ Arsenicum, ²⁾ Jodina, ³⁾ nec non injectiones e Cicuta, Sabina, Aqua Lauro-cerasi, succo recenter expresso Sedi aeris, ⁴⁾ Carottae, comparatae, sanguinis missiones in ipsa portione vaginali per hirudines speculi auxilio in vaginam immissas institutae, cauterisationes denique excrescentiarum lapide infernali. ⁵⁾

§. XXXVIII.

Scirrhus autem si in eo est, ut in carcinoma transeat, de felici curationis eventu ferme desperandum videtur. Febris hectica, quae accedere solet, rarissime removeri potest, et non nisi in curatione palliativa, qua graviores dolores leniamus, acquiescendum est. Nunc enim id agimus, ut profluvium foetidum, copiosum minuamus, partes puras servemus injiciendo decocto Cicutae, succo dauci ⁶⁾ aqua Calcis, decocto Chinae cum acido muriatico diluto, aci-

1) a Dr. Frank commendat in Gräfe u. Walthers Journal. B. III. Heft 4. p. 679.

2) Svenska Läkare - Sälls - kapets Handlingar. Stockholm Tredje - Bandet 1816. — Wenzel l. c. p. 187. — Baumann l. c. p. 91.

3) Hennemann in Hufe! Journal 1823. Febr. — Klaproth ibid. loc. 1823. Decbr.

4) Lombard in J. B. a Siebold Chiron etc. III. B. S. 280.

5) Baudeloque confr. Froriep's Notizen etc. B. XI. Nr. X.

6) Meissner l. c. 2 Thl. p. 364.

do pyrolignoso. Vim reproductionis debilitatam debemus sublevare cortice Peruviano, lichene islandico. Imprimis autem vehementium haemorrhagiarum, quippe saepenumero aegrotam in vitae periculum adducentium, vomitus chronici dolorumque atrocium, diligentissime habenda est ratio.

Profluvia autem sanguinis coercentur quiete, situ horizontali, ipecacuanha refracta dosi adhibita, elixirio acido Halleri, injiciendis acidis dilutis, decocto Chinae cum Alumine, spongiis vaginae illatis, pulvere styptico et gummi arabico conspersis. Vomitus chronicus autem compescitur Hyoscyamo, Magisterio Bismuthi, Tinctura Cinnamomi, Opio, Belladonna et pulvere aërophoro. Doloribus denique ex vehementiori inflammatione ortis occurrendum est antiphlogisticis remediis; sin vero ex irritatione nervorum proficiscuntur, requirunt narcotica, opium, clysmata e laudano. ¹⁾ His autem medicaminibus cum aegrota facile assuescat, doses identidem augendae sunt, ne parum efficacia reddantur. Denique tenendum est, cum opio semper oleum ricini porrigendum esse, ut obstructio alvi caveatur. —

1) Bayle et Cayol in Diction. des Scienc. medicales. T. III. p. 602. maxime laudant etiam injectiones cum Acido phosphorico guttul. V — X in clysmate confr. etiam M. Fourcade. Essai sur le cancer de l'uterus. p. 21. —

§. XXXIX.

Sed jam restat, ut eam curationem commemorem, quae scalpelli postulat; medicamentis enim in medendo hoc morbo saepe parum efficacibus, passim ad eam non sine fructu confugimus. Verum tamen nescio, an eam adhibere liceat, si morbus e communi quadam degeneratione ortus esse videatur. Quod si vero statuimus, carcinoma e valetudine in universum originem ducere et quodammodo reactionem reciprocam in totum organismum exercere, hoc quidem consequitur, hac operatione, si minus curationem absolutam atque plenam effici, certe sanandi negotium incredibili modo adjuvari.

Eo facilius autem est haec curatio in descensu atque prolapsu uteri, eademque efficacior, quo morbus est recentior, minus late patens, aut ex nocentis topicis ortus. Plurimum etiam refert, si aegrotans non modo bona fruitur valetudine corporisque constitutione, verum etiam a fortuna ita est collocata ut victum aptum et medicamenta, ad valetudinem pristinam revocandam, necessaria sibi parare possit. Ubi vero carcinoma jam apparuerit, vicinas partes corripuerit totumque organismum mutaverit, de salute desperandum videtur. Accedit, quod malum propter totius corporis aegrotationem redire amat. Viribus autem fractis, sanatio et re-

generatio partis recisae omnino nequit sperari. Itaque in curatione, remoranti magis malum, quam sananti et in leniendis doloribus vehementibus acquiescendum esse puto. ¹⁾

Extirpatio autem jam a Themison, Soran, Moschion facta videtur, qui quidem eam haud periculosam dicunt: sed eos polypum cum scirrho confudisse, opinor. Attamen recentioribus temporibus eam passim felicem eventum habuisse, exempla probant a Wrisbergio et Bernhardto ²⁾ in medium prolata, secundum quae obstetrices imperitae, uterum inversum et prolapsum pro placenta habentes, exsecaverunt. Nec desunt medici, qui felici cum successu uterum inversum aut extirpaverint aut ligatura removerint, v. c. A. Hunter ³⁾ Clarke ⁴⁾ Windsor ⁵⁾ et Weber, ⁶⁾ qui adeo gangraenosum extirpa-

1) Casp. Jac. a Siebold l. c. p. 30. in hoc casu commend. method. curat Frankianam vid. etiam in Graefe u. Walthers Journal etc. III. B. 4. Heft p. 679.

2) E. a Siebold Lucina. 1. B. 3. St. pag. 401.

3) Confr. Hufeland's, Schreger u. Harles Journal f. ausländische Litteratur d. Mediz. 1802 März. p. 252.

4) The Edinburg medical and surgic. Journal Vol. I. Nr. 8. Octbr. 1816. — Sammlung auserlesn. Abhandl. f. pract. Aerzte. B. XXIV. St. 1. —

5) Medic. chirurg. transactions published by the Med. and Surg. Society. London. Vol. X. p. 2. p. 358. 1819. — Sammlung auserlesn. Abhandl. 1820. 1. —

6) El. v. Siebold Journal f. Geburtshülff. Frauenzimmer Krankh. etc. V. B. 2 S. p. 406.

vit. Extirpatio autem uteri inversi haud dubie ansam dedit ad uterum scirrhosum excidendum. Primus autem Osiander, quamvis eam jam ante adhibitam fuisse dicant, ¹⁾ duas curandi rationes proponens, extirpationi viam munivit. Altera autem haec est. Quidquid est fungosum, primum resecatur; dein uteri, ope filorum in altitudinem vaginae detracti, cervix corrupta scalpello concavo, angusta acie rotundato, sectione arcus formam imitante, praeciditur. Sin autem uteri cervix maximam partem corrupta est et cavum uteri adeo fungosum, ut uterus acu teneri nequeat, altera ratio adhibenda est. Fundo enim ope digitorum depresso, quidquid inest fungosum, scirrhosum et asperum, forfice concava et instrumento ad extirpationem invento, frustatim exsecatur, cavum autem spongia vino et pulvere styptico conspersa expletur. ²⁾ At multi, veluti El. a Siebold ³⁾ et Joerg, ⁴⁾ quum ratione adducti, tum experientia edocti, extirpationem particularem fieri posse negarunt. Praecipue autem Wenzel ⁵⁾ ei

1) El. v. Siebold ibid. l. IV. B. 3. St. p. 524.

2) Göttinger gelehrte Anzeig. 1808. S. 1300. — Salzburger Medic. chirurg. Zeitung 1818. Nr. 88. Beilage. —

3) Lucina etc. 1. B. 3. H. pag. 403.

4) Aphorismen über die Krankheiten des Uterus etc. S. 85.

5) Confr. Ueber die Krankheiten des Uterus. Mainz 1816. p. 25.

repugnavit, affirmans, metamorphosin localem scirrhosam s. carcinomatosam nonnisi cum simili vasorum nervorumque per organum affectum diffusorum affectione conjunctam inveniri, ita ut exsecto scirrho nihilo minus aegrae partes insanabiles remaneant. Quare, quamdiu morbus solum uterum occupavit, extirpationem totius organi instituendam esse censet et quidem una cum tubis fallopianis atque ovariis, artificioso ante uteri descensu, sicuti in polyporum extirpatione fieri solet, commoto et ligatura paulo supra fundum applicata eaque sensim sensimque arctius contracta.

Totalem uteri extirpationem ab J. N. Sautero ¹⁾ per sectionem institutam felix eventus secutus est. Cavum quidem vaginae sanando bene clausum, sed mensibus duobus post aegrotata, aliis morbis absumpta, mortem subiit.

Alias praeterea extirpandi rationes Struve ²⁾ et Gutberlet ³⁾ proposuerunt. Hic enim uterum, abdomine in modum sectionis Caesareae per lineam albam inciso, excidere, deinde per specillum elliptice concavum, a se ipso in-

1) Die gänzliche Extirpation der carcinomatösen Gebärmutter. Constanz 1823. — Instrumenta ad hanc rem necessaria in tabulis aeneis expressa sunt.

2) Confr. Hufeland's Journ, XVI. B. S. 111.

3) El. v. Siebold Journ. f. Geburtshülfe etc. 1. B. S. 2. p. 228.

ventum, eximere et a reliquis, quibuscum cohaeret partibus, separare suadet, dum ab alio arteriae iliaca comprimuntur, sensim vasa majora subligantur et spongia stypticis remediis conspersa per vaginam infertur. Sed Langenbeckio ejus consilium secuto res male cessit. ¹⁾ Quin adeo utero in vaginam prolapso, id quod magnam laboris partem in hoc organo extirpando eximit, plurimae excisiones a Wolfio ²⁾ Siebold ³⁾ Paletta ⁴⁾ Fabri a Fillatrano ⁵⁾ susceptae infelicem eventum habuere, atque unum tantum exemplum extirpationis feliciter absolutae, in qua etiam ipsa sanatio bene processit, narrat idem Langenbeckius. ⁶⁾ Quae cum ita se habeant, Paletta ⁷⁾ extirpationem fieri quidem posse non negat; sed exitum, quem plerumque habuerit, potissimum esse respiciendum puto.

Imo Boyer e centum scirrhis ne tres quidem se vidisse affirmat, quos excisio omnino

1) C. J. a Siebold l. l. p. 32.

2) Vid. Gräfe u. Walthers Journal etc. B. VII. Heft 3. p. 478.

3) Confr. Dissert. de scirrho et carcinom. uter. C. J. a Siebold. p. 37.

4) Journ. f. ausländische Litteratur. V. B. p. 472.

5) Confr. Froriep's Notizen etc. 1. B. 2 S. p. 228.

6) Confr. Garus l. c. Pars I. p. 359. §. 468.

7) Exercitationes pathologicae Mediolani 1820.

sanaverit. Busch ¹⁾ tum mammae, quum uteri scirrhusi extirpationem ex parte factam prorsus rejicit, et quidem propterea, quod semper cum totius corporis dyscrasia conjunctus sit; quamvis non negat, fieri posse, ut hoc malum, si certis finibus circumscriptum et locale inveniat, extirpatione et apta interna curatione adhibita tollatur. Accuratioꝛ autem huius rei explicatio futuris temporibus reservata videtur. Et quamvis equidem Parisiis in Nosocomio „la Pitié“ colli uteri scirrhusi excisioni per Lisfranc de St. Martin factae pluries interfuerim, et saepius aegrotae sanatae dimitterentur, tamen mihi, quamvis diligentissime quaerenti, unam tantum feminam reperire contigit, quae ante annum cum dimidio operationem passa hodieque integra utebatur valetudine. —

§. XXXX.

Instrumenta ad hanc excisionem apta Osiander et Sauter invenerunt, ut supra dictum.

Dupuytren adhibuit speculum quoddam uteri ²⁾ quo secundum suam ipsius rationem

1) J. N. Rust kritisches Repertorium. Berl. B. V. 1. H. 1824.

2) Effigiem hujus instrument. vid. in Rust's Magazin etc. VII. 1. 149.

aegris partibus causticum applicaret. ¹⁾ Eodem utitur etiam Lisfranc. Colombat describit hysterotomum a se inventum, quo amputationem colli uteri, ne protracti quidem, applicato ante speculo, celeriter, facile et uno ictu sese perfecisse, praedicat. ²⁾ Denique Canella ³⁾ instrumentum, quod metrotomum vocat, cylindraceum una cum cultello et volsella conjunctum invenit, quo portionem vaginalem extirpandam corripere eodemque tempore praecidere posset. —

1) Confr. Bulletin de la faculté de Medic. de Paris 1819. Nr. VI.

2) Vid. Revue medical. 1828 Mens. Maj. addita est tabula aenea; exhibet etiam cauterisatorem suum proprium.

3) Cenni sull' estirpazione della bocca e del collo dell' utero nei casi di scirrho o cancro ed altre escrescenze morbose di queste parti, e descrizione del metrotomo ossia di un nuovo Stromento per eseguire l'estirpazione con facilità e prontezza. Giuseppa Canella Milano 1821. — Haec instrumenta expressa etiam sunt in tabulis aeneis in „Froriep chirurgische Kupfertafeln etc. Tab. CCI. ubi praeterea inveniuntur Hattini instrumenta, medici Parisiensis obstetricii.

CURRICULUM VITAE.

Ego Carolus Matthias Wagner, Calissia, Poloniae oppido ortus, natus sum anno hujus saeculi quinto, patre Jeremia Wagner et matre Elisabeth e gente Malicka.

Prima literarum rudimenta institutione tum scholastica, quum domestica accepi. Deinde a patre in Lyceum Calissianum deductus ibidem septem deinceps annos in literas incubui. Tum vero, ut fieri solet, de certo vitae genere eligendo cogitans, in medicinae studio, quod jam dudum mihi arridebat, operam studiumque consumere apud me constitui et relicto lyceo, t. t. auspiciis Cel. Abbatis Przybylski, Rectoris florente, primum ad pharmaceutices aliarumque doctrinarum, quae medicinae cognitionem aperiunt, studium me contuli. Quo facto, anno hujus saeculi vigesimo sexto ad aliam academiam Fridericianam Halensem discessi ibique Ill. beatus a Jacob, t. t. Prorector, me artis medicae studiosum civium academicorum numero adscribendum curavit.

Tum celeberrimorum virorum interfui lectionibus, quorum memoriam nulla unquam delebit oblivio.

Cl. Tiefrunk logicam et metaphysicam, Cl. Gerlach philosophiam fundamentalem me docuerunt. Cl. Nitzschii de Zoologia et de Helminthologia, Cl. Schweiggeri de physica ejusque de antiquissima physicae historia lectionibus interfui. Ill. Sprengelius botanica, physiologiam plantarum atque medicinae historiam mihi tradidit. Cl. Friedlaender Encyclopaediam et methodologiam medicinae atque pathologiam et therapiam generalem me docuit. Ill. Meckel osteologia, anatomia normali, pathologica, comparativa, physiologia et arte cadavera secandi, me instituit. In Pathologia et Therapia speciali Cel. Krukenberg admiror venerorque praeceptorem, eoque duce scholas clinicas medicas, quibus praeest, per annum cum dimidio frequentavi. Per annum artis obstetriciae praecepta me docuit Cel. Niemeyer, ejusque exercitationibus obstetriciis operam navavi, nec non tradidit mihi doctrinam de morbis infantum. Cel. Dzondii clinico chirurgico et ophtalmologico per semestre interfui. Praeterea Cel. Schregerum, h. t. decanum, Pharmacologiam et diaetetica, Cel. Dufferum artem formulas medicas scribendi, Cl. Schweigger-Seidelium Chemiam medicinalem, Cl. Blasium artem fascias chirurgicas applicandi et Ophtalmiatricen operativam — docentes audiui.

Sed studiis meis nondum plane absolutis, terrarum remotiorum medicos audiendi cupiditate abreptus, Lutetiam Parisiorum adii, ut studia mea Halae inchoata, ibi continuarem. Qua re hisce praeceptoribus celeberrimis gavisus sum: Prof. Devergie de medicina forensi, Prof. Geoffroy St. Hilaire de Zoologia, Prof. Fouquier de Pathologia

internorum morborum, Prof. Boyer de pathologia externorum morborum eorumque curatione, scholis interfui. Prof. Baronis Dupuytren exercitationibus chirurgicis in nosocomio „Hotel Dieu“ dicto; exercitationibus chirurgicis Barone Larrey duce florentibus ejusque de morbis externis disputationibus, Prof. Cullerier de morbis venereis in nosocomio, quo lue venerea affecti congregati sunt, lectionibus interfui. Prof. Lisfranc de St. Martin chirurgiam, Prof. Desormeaux artem obstetriciam, Dr. Bielt Therapiam cutis morborum in Nosocomio St. Ludovici; denique Prof. Velpeau artem obstetriciam practicam artemque chirurgicas operationes instituendi, mihi tradiderunt. Inde in Germaniam regressus iterum Halam petii ibique tentamine et examine rite superatis, gratiosi medicorum ordinis consensu gradum doctoris medicinae et chirurgiae obtinui.

18

T H E S E S.

I.

Encephalomalaxis et apoplexia inter se differunt certis signis.

II.

Inflammationis sedes in luxatione spontanea nequaquam in capitulo osseo, sed in ligamentis articuli esse solet.

III.

Partus praematurus praeferendus est sectioni Caesareae et perforationi foetus.

IV.

Syphilis etiam sine mercurio sanari potest.

V.

Cordi vis psychica non est tribuenda.

VI.

Praeter pulmones etiam cutis ad perfectiorem sanguinis gradum efficiendum confert.

CORRIGENDA.

Pag. 12 lin. 11 leg. eandem sententia.
— 13 — 1 — humoribus.
— 14 — 5 — potius.
— 20 — 6 — exemplum.
— 20 — 8 — lenire.
— 41 — 19 — degenerationes.

COLLECTION

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Wagner, Carl,

Diss. inaug. med. de scirrho et carcinomate uteri

Hala 1829

Diss. 2022,14

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10847766-1